

foto's
JOOST RUTTEN

in beeld

BALANCEREN TUSSEN

tekst
ARNO HAIJTEMA

ECHT EN NEP

De absurdistische foto's van Joost Rutten ogen op het eerste gezicht als terloops gemaakte snapshots, maar wie beter kijkt, ziet dat ze nauwkeurig zijn gepland en bewerkt. De beelden zijn eigenzinnig, soms beklemmend, maar vaak vrolijk-makend – ondanks de weinig opbeurende thematiek.

'IK WEET NIET OF IK
ZONDER DE QUARAN-
TAINEN NU OP DE
KUNSTACADEMIE
HAD GEZETEN'

Het is maar de vraag

of Joost Rutten (19) fotograaf was geworden als corona hem niet had gedwongen veel tijd alleen door te brengen. De verveling die het gevolg was van de quarantainemaatregelen wist hij te verdrijven met de camera die hij kreeg van zijn moeder; lens en statief betaalde hij zelf.

En zo, eenzaam in de buitenlucht, in en rond zijn woonplaats Beusichem, nabij Culemborg, vond hij locaties waar hij zijn eerste geënceneerde zelfportretten kon maken. Tijdens de pandemie – hij was 16, 17 – ontdekte hij het plezier van fotografie. 'Door alle beschikbare tijd kreeg ik veel focus. Ik heb veel uit die tijd gehaald en weet niet of ik zonder de quarantaine nu op de kunstacademie had gezeten.'

Hij begint nu aan zijn derde jaar op de Academie St. Joost, afdeling fotografie, in Breda, waar hij tegenwoordig woont. Maar of Rutten fotograaf blijft, dat is nog maar de vraag. 'Ik ben nog maar net begonnen. In de afgelopen jaren heb ik fotografie gebruikt als middel tot zelfexpressie. Maar laatst heb ik een sculptuur gemaakt. Misschien wil ik me wel in die richting verder ontwikkelen. Ik zoek nog naar de juiste vorm.'

Jong is hij nog, maar zijn talent heeft zich inmiddels zodanig ontwikkeld dat zijn foto's op waardering kunnen rekenen op een hoofdpodium van het toonaangevende festival BredaPhoto. Dat toont zijn absurdistische werk op billboardformaat, op een buitenlocatie: een braakliggend terrein waar vroeger snoepfabriek Faam was gevestigd. Het bewijst de stormachtige ontwikkeling die de kunstenaar, overigens een kalme en bedachtzame spreker, doormaakt. Voordien toonde hij zijn foto's vooral op Instagram, X (voorheen Twitter), op kleine groepstentoonstellingen in het buitenland en de kunstbeurs Art Basel Miami.

Zijn fotografische werkwijze is de afgelopen jaren niet wezenlijk veranderd. Zag hij tijdens het fietsen of hardlopen in de buurt van Beusichem een gebouw met een aparte vorm, of een viaduct met aan de onderkant een onverwachte cirkelvorm, dan begon hij na te denken. Keerde met de camera terug naar die eerder ontdekte locatie en fotografeerde zichzelf – liggend, staand, gekromd, al improviserend, zoekend naar een spannend en speels beeld. Waarin hij de visuele relatie met die vormen in de omgeving onderzocht.

Thuis volgde dan het uitwerken van het concept, een

belangrijk aspect van het scheppingsproces. Ruttens foto's ogen weliswaar bedrieglijk echt, maar zonder Photoshop en/of Lightroom zou de absurde wereld die hij creëert niet kunnen bestaan. Hij speelde langdurig met de mogelijkheden van de digitale bewerkingsprogramma's, probeerde steeds verschillende stijlen uit. Altijd op zoek naar grappige, interessante beelden – nog helemaal zonder de theoretische basis die hem nu op de academie wordt aangereikt. Ondertussen merkte hij al wel, door de vele reacties op Twitter, dat zijn werk op groeiende waardering kon rekenen.

De foto's die hij maakte raken 'aan de dingen waar ik toen mee zat', zegt hij: de vervreemding als gevolg van de coronabeperkingen, het ontbreken van sociale cohesie. 'Natuurlijk was ik, net als iedereen, getroffen door de gevolgen van corona. Ik was juist in de leeftijd waarop je wilt feesten en heel speciale contacten ontwikkelt.' In die weinig vrolijke tijd ontdekte hij hoe hij 'comfort' – troost en rust, zo vertaalt hij het – kon vinden in de absurde beelden die hij maakt.

De pandemie mag inmiddels voorbij zijn, de maatschappelijke problemen die zich toen op volle kracht manifesteerden zijn dat geenszins. Rutten noemt de polarisatie, de manier waarop politiek en sociale media mensen uit elkaar drijven, het dreigende onheil van de klimaatcrisis en de mentale crises waaronder veel jongeren gebukt gaan als belangrijke thema's in zijn werk. 'En toch probeer ik er ook steeds iets hoopvols in te verwerken.'

Zijn beelden weerspiegelen dingen die niet kloppen, maar die het gevoel oproepen wél te kloppen. 'Ik balanceer steeds tussen echt en nep. Mijn foto's ogen als snapshots, snel en terloops gemaakt, maar ze zijn nauwkeurig gepland en bewerkt. Je ziet dat een foto te perfect is om een momentopname te zijn, maar tegelijk moet hij realistisch ogen. Zonder realisme is het echt een dealbreaker. Die truc bepaalt of het geslaagd is.'

Hij voelt zich verwant aan Amerikaanse conceptuele fotografen als Ben Zank en Brooke DiDonato, de meester van de encensering Jeff Wall en Philip-Lorca diCorcia, die

**'ZONDER REALISME
IS HET ECHT EEN
DEALBREAKER'**

altijd werkt op het snijvlak van documentair en in scène gezette voorstellingen. Ook het werk van de Nederlands-Kroatische Sanja Marusic inspireert hem: met modellen in extreem kleurrijke uitdossingen en soms absurde rekwisieten creëert ze haar eigen sferen. Rutten voegt daar zijn eigenzinnige, soms beklemmende maar vaak vrolijk makende, nog bescheiden oeuvre aan toe. En zo zien we de jonge vrouw die zichzelf gelanceerd heeft vanaf de trampoline, met het hoofd vastgeplakt aan het systeemplafond. De jongen, krom en in slaap gesukkeld op twee meter hoogte, geklemd tussen de betonnen zuilen van een muur. Een slapende jongen gestrekt op het gras, de broekspijpen met knijpers vastgemaakt aan een wasdroogrek. De jongen die wordt gemangeld tussen twee balen hooi. Veel figuren op zijn werk moeten het stellen zonder gezicht, alsof ze hun identiteit zijn verloren. Staan er twee mensen op een foto, dan verhouden ze zich meestal aftastend en zoekend tot elkaar.

Vervreemdend, dat is inderdaad een manier om Ruttens werk te omschrijven. Maar avontuurlijk is het ook: een wereld waar natuurwetten als de zwaartekracht nog geen geldigheid hebben, niets vanzelfsprekend is en de verbeelding vleugels krijgt. Een eigen universum, dat Ruttens generatie op eigen wijze mag bevolken en vormgeven. <

BredaPhoto, t/m 3 november op een groot aantal locaties in Breda.

‘VEEL FIGUREN OP ZIJN
WERK MOETEN HET
STELLEN ZONDER
GEZICHT, ALSOF ZE HUN
IDENTITEIT ZIJN
VERLOREN’